

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

SCIENTIA

21

OCTOBER, 2022

BERN, SWISS CONFEDERATION

**MODERNIZATION OF SCIENCE AND
ITS INFLUENCE ON GLOBAL PROCESSES**

II INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND THEORETICAL CONFERENCE

**EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM**

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З НЕВПРОПАТІЯМИ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ
Бойко М.О., Мацейко І.І., Руденко К.С.143

SECTION 18.
HISTORY, ARCHEOLOGY AND CULTUROLOGY

УКРАЇНСЬКЕ БАРОКО ЯК НОВЕ СВІТОВІДЧУТТЯ І НОВЕ МИСТЕЦТВО
Ордіна Л.Л.145

SECTION 19.
CULTURE AND ART

ЕТАПИ ОПАНУВАННЯ ТЕХНІКОЮ CONTEMPORARY ПІД ЧАС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ
Мельник В.В.148

СУЧАСНІ ВИДИ БІБЛІОТЕК ЯПОНІЇ
Малюк О.Ю.152

SECTION 18.

HISTORY, ARCHEOLOGY AND CULTUROLOGY

Ордіна Лариса Леонідівна канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри філософських та політичних наук
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

УКРАЇНСЬКЕ БАРОКО ЯК НОВЕ СВІТОВІДЧУТТЯ І НОВЕ МИСТЕЦТВО

Козацькі часи Х\II-X\III ст. в Україні отримали назву доби Бароко з новим типом світовідчуття, що виникає на ґрунті відчуття особистого зв'язку із спільнотою нації. Мікрокосм світогляду індивідуальності формується у макрокосмі світогляду нації. Український національний світогляд на той час сформувався як християнсько-демократичний, у ньому віра в Боже провидіння і заступництво поєднувались з довірою до людської мудрості, ініціативи та з гострим відчуттям свідомості індивіда.

Чужинські зазіхання на багату землю вчили людей єднанню, і найповніше все це відбилось в устрої запорізького братства та багатьох церковних братств, що утворювались по всій Україні, об'єднуючи сили міського населення, духовенства і козацтва. З культурно-освітньою діяльністю братств пов'язане й утвердження національної свідомості, в них культивується дух національного визволення, ідея державності як оптимальної форми і умови існування нації, ідея християнської і правової демократії. В українській козацькій державі ці ідеї чітко викладені у першій європейській демократичній Конституції і "Виводі прав України" пера гетьмана Пилипа Орлика, який проголошував святе право України до волі і вважав, що козаки мають за собою право людське і природне, головним принципом котрого є народ, який завжди має право протестувати проти гніту і вживати свої стародавні права, коли буде потрібно[1].

У такій атмосфері впертого волелюбства і прагнення демократії, незважаючи на несприятливі обставини, що посилились після зради Росії і порушення нею Переяславської угоди, сформувався світогляд української нації, яка вже відчула у XVII ст. смак перемоги у національно-визвольній боротьбі, важливість своєї національної свідомості і потребу державності. На такий психологічний ґрунт в культуру України впали світоглядні тенденції європейського бароко, і проросли своїм, дуже відмінним від інших європейських шкіл, органічним мистецтвом.

Відродження в різних країнах Заходу закінчило свій шлях не одночасно, але в цілому до середини XVII ст., розчистивши дорогу новій ідеології і, зокрема, новій літературі. Хоча східнослов'янські землі не знали Відродження в його розвинутій формі, проте і тут зв'язок з Ренесансом визначив прогресивність провідної лінії бароко, що сприяло секуляризації і гуманізації культури та літератури, особливо в Україні, яка відіграла дуже помітну роль у розвитку барокової культури на слов'янському Сході аж до кінця XVIII ст. [2].

Найбільшого розвитку сягнула барокова поезія. До світових явищ української поезії XVII ст. належить ряд творів, писаних немовби для того, щоб охопити образ "першого українського відродження" в його теоретичному варіанті. Так, окреслено тему громадського обов'язку, спільного блага, будівництва школи й науки, особистих заслуг, тип національного героя, образ самого автора. Основним осередком розвитку барокової

поезії була Києво-Могилянська академія, де розроблялися поетичні жанри, культивувалися певні стильові елементи. Було створено велику кількість культових творів: псалмів, кантів, поезій на теми Священного писання, а водночас – і пародій на духовний вірш. Характерні риси поетичних творів: рівноскладовий вірш, широке використання античної міфології та символіки, вигадливі поетичні образи та віршові структури, наповнення християнськими мотивами. Найбільш гіперболізованим літературним жанром був панегірик.

Серед українських поетів – авторів гострих, а часом і парадоксальних поезій, був чернігівський архієпископ Лазар Баранович. Література, як вважав він, – не менш дійовий засіб самоутвердження нації, ніж козацька зброя. Реалістичні тенденції виявилися у поезії демократично настроєного шляхтича Данила Братковського, поета-ченця Климентія Зіновієва. З середини XVIII ст. барокова поезія пішла на спад і все більше зближувалась із про реалістичним напрямом.

У 70-ті р. XVII – перша половина XVIII ст., відбувається розквіт шкільної драми. Київський шкільний театр – перехрестя багатьох напрямів розвитку української культури. На його сцені видовищне мистецтво в східнослов'янській культурі одержало свої права. Шкільний театр був тісно пов'язаний з церковним обрядом, безпосередньо залежав від церковного календаря і не був вільним у виборі жанрів. Пов'язаний з обрядом, театр поряд із іншими мав властиві обряду риси, а також, визначене місце виконання – школу.

Побутувала в цей час в Україні і народна драма. Найоригінальнішим був народний ляльковий театр – вертеп. Для лялькової вистави використовувалась скринька у вигляді двоповерхового будиночка, ляльки приводились у рух за допомогою ниток. У верхній частині вертепного будиночка розігрувалися сцени на біблійні сюжети, у нижній – народно-побутові. Як самостійний театральний жанр розвивається інтермедія – комедійні вставки драматургічну виставу, які мали тематичний зв'язок із основою п'єси.

XVII ст. в історії української музики посідає особливе місце: це час стрімкого розвитку, переможного входження в нову добу, досягнення вершин у межах барокового мистецтва. Провідним жанром у музиці стає хоровий партесний (хоральний) концерт. Значну роль у розвитку партесного співу відіграли школи при братствах. Теоретичні основи його узагальнив композитор М. Дилецький (“Грамматика музикальна”)[3]. Світська музика розвивалася в містах і у великих поміщицьких маєтках. У місті Глухів, що на Лівобережжі, виникає перша в Україні співова школа, а гетьман К. Розумовський утримував при своєму дворі власний театр і оркестр. З Глухівської школи вийшли такі видатні українські композитори, як М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель, слава яких вийшла за межі України. На основі народнопісенних традицій пізніше зароджується пісня-романс літературного походження (“Дивлюсь я на небо”, “Стоїть явір над водою”).

Найвищі мистецькі шедеври козацької доби втілено в архітектурі. Розгляд української архітектури XVII–XVIII ст. переконує в тому, що вона відповідає основним естетичним засадам стилю бароко з характерними для нього динамікою і експресією, контрастом, мальовничістю і тріумфальністю. Українські майстри прагнули зробити свій твір частиною просторового архітектурно-ландшафтного ансамблю. У цьому плані особливо показовими є монастирі – Успенський Печерський (XI–XVIII ст.), Михайлівський (XI–XVIII ст.), Видубицький (XI–XVIII ст.) у Києві, Воздвиженський (XVII ст.) у Полтаві, Троїцький (XVII ст.) у Чернігові. Відновлені у XVII ст. на кошти козацької старшини давньоруські святині були прикрашені декором, з'явилися архітектурні додатки, було добудовано верхи, іншими стали куполи. За певними засадами барокової архітектурної естетики, ансамблі найрізноманітніших споруд формуються навколо головної – собору. Вони тісно пов'язані в просторовій композиції своїм масштабом, ритмом пластики і необхідним контрастом. Для доби бароко характерне надання ваги вертикальним акцентам – високим дзвіницям – у композиції цілого ансамблю.

У 1747 р. починається будівництво у Києві Андріївської церкви – архітектурного шедевр світового значення. Проект церкви виконаний видатним архітектором Растреллі. Андріївська церква – один із ранніх творів великого митця, в якому він вперше звернувся до місцевих національних композиційних особливостей. Краса храму підкреслена багатством пластики, гамою бірюзових стін, білих колон та деталей декору.

Отже, національні варіанти перетворили бароко у справжню мозаїку найрізноманітніших течій. Значна естетична свобода бароко вивільнила дорогу до нього національним виявам народної культури.

Список використаних джерел:

1. О. Й. Пріцак (1994) Конституція Пилипа Орлика /*Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік.* 218.
2. Д. І. Чижевський (2003) Українське літературне бароко. 576
3. Н. О. Герасимова-Персидська (1990) Український варіант музичного бароко/ *Матеріали I конгресу Міжнародної асоціації українців.* 167